

Immigratie en emigratie van werknemers

André Corpeleijn

In de periode 2000–2006 vestigden zich jaarlijks gemiddeld 40 duizend werknemers in Nederland en vertrokken jaarlijks gemiddeld 36 duizend werknemers uit Nederland. Zeven van de tien geïmmigreerde werknemers waren Nederlander of burger van een ander EU-land. Van de geëmigreerde werknemers was zelfs bijna 90 procent EU-burger.

De nationaliteiten, banen en persoonlijke kenmerken van migrerende werknemers lopen sterk uiteen. Veel werknemers die in Nederland komen wonen gaan in een uitzend- of deeltijdbaan aan de slag. Hoogbetaalde voltijd-banen komen relatief het meest voor bij Amerikaanse, Britse en Japanse werknemers.

1. Inleiding

Migratie van werknemers ontstaat op diverse manieren. Werknemers kunnen uiteraard op eigen initiatief naar een ander land verhuizen; daarnaast kunnen bedrijven personeel uit het buitenland aantrekken of arbeidskrachten overplaatsen naar buitenlandse vestigingen.

Over de migratie van werknemers is weinig specifieke informatie beschikbaar. Vestiging vanuit en vertrek naar het buitenland worden in de Gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens (GBA) geregistreerd, maar gegevens over of en waar een migrant gaat werken of heeft gewerkt ontbreken. In de GBA zijn werknemers ook niet als aparte categorie herkenbaar.

Doel van dit artikel is het in kaart brengen van de immi- en emigratie van buitenlandse en Nederlandse werknemers naar en vanuit Nederland. Vanuit welke landen vestigen werknemers zich in Nederland en waar gaan zij wonen en werken? Welke werknemers vertrekken naar het buitenland? En hoe onderscheiden de emigranten zich van de immigranten?

Onder migratie wordt in dit artikel de in de GBA geregistreerde migratie verstaan. Daarmee wordt dezelfde definitie gehanteerd als in de bevolkingsstatistieken (zie de technische toelichting). Omdat de verwachte verblijfsduur minimaal vier maanden moet bedragen voor registratie in de GBA, blijven werknemers die korter in Nederland verblijven in dit artikel buiten beschouwing. Verder spelen verblijfsdoelen en migratiemotieven geen rol; van belang is alleen of migranten als werknemer werkzaam zijn of waren.

2. Gegevens

Om de immi- en emigratie van werknemers te kunnen beschrijven, is een bestand geformeerd met alle migranten die zich in de periode 2000–2006 in Nederland hebben gevestigd en/of naar het buitenland zijn verhuisd en die binnen een jaar na vestiging en/of tijdens of binnen een jaar voor vertrek een baan als werknemer in Nederland hadden. Het bestand is gebaseerd op informatie uit de GBA en loon-

administraties van bedrijven en instellingen die in Nederland loonbelasting- en premieplichtig zijn.

Van de 431 duizend personen in het bestand komt ruim één op de vijf meer dan eens voor omdat hij in de periode 2000–2006 meer dan eens is gemigreerd (*staat 1*).

Staat 1
Werknemers in het analyse bestand naar migratiebewegingen in de periode 2000–2006

Migratiebewegingen	Werknemers
	x 1 000
Alleen 1 keer geïmmigreerd	186
Alleen 1 keer geëmigreerd	154
1 keer geïmmigreerd en 1 keer geëmigreerd	80
Meer dan 2 keer gemigreerd	11
Totaal	431

3. Immigratie

In de periode 2000–2006 hebben zich 283 duizend werknemers in Nederland gevestigd, inclusief circa 13 duizend dubbeltellingen van personen die meer dan eens zijn geïmmigreerd. Dat komt neer op gemiddeld 40 duizend immigranten per jaar. In verhouding tot het totale aantal in Nederland wonende werknemers van ruim 6 miljoen is de immigratie van werknemers hiermee van zeer beperkte omvang.

3.1 Nationaliteit

Onder geïmmigreerde werknemers komt de Nederlandse nationaliteit met 36 procent het meest voor (*staat 2*). De drie meest voorkomende buitenlandse nationaliteiten zijn de Duitse, de Britse en de Turkse (*staat 7*).

Van de werknemers die niet de Nederlandse nationaliteit hebben, heeft de helft de nationaliteit van een ander EU-

Staat 2
Immigratie van werknemers naar nationaliteit

	Nationaliteit				Totaal
	Neder-landse	EU-16	EU-10	niet-EU	
	x 1 000				
2000	18	13	1	15	47
2001	16	13	2	16	47
2002	14	12	1	15	42
2003	13	10	1	13	37
2004	12	9	2	9	32
2005	13	9	2	10	34
2006	17	12	4	11	44
Totaal	103	77	13	90	283
w.o. geboren in Nederland	75	1	0	1	77

land. Het gaat daarbij voornamelijk om landen die al langer lid zijn van de EU; het aandeel van de nieuwe – veelal Oost-Europese – lidstaten is gering.

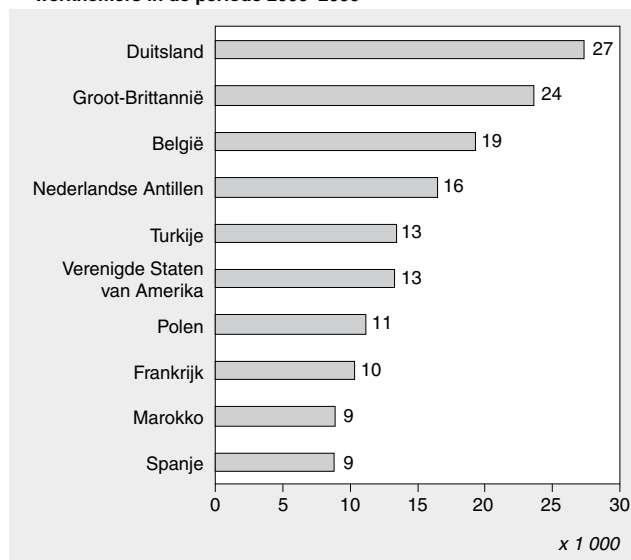
Van de geïmmigreerde werknemers met de Nederlandse nationaliteit is drie kwart in Nederland geboren. Zij zijn dus eerder geëmigreerd, voor bijvoorbeeld werk of studie, en teruggekeerd naar Nederland. Een kwart heeft een ander geboorteland, vaak de Nederlandse Antillen (13 duizend) of Suriname (3 duizend).

Ook de meeste niet-Nederlandse werknemers zijn geboren in hun land van nationaliteit. Uitzondering vormen onder meer de 4 duizend geïmmigreerde werknemers met de Duitse nationaliteit die in Polen zijn geboren. De meeste van deze Duitsers woonden voor hun komst naar Nederland in Polen. Zij konden in de periode 2000–2006 op grond van hun Duitse nationaliteit vrij in Nederland werken, terwijl werknemers met alleen de Poolse nationaliteit tot mei 2007 een tewerkstellingsvergunning nodig hadden.

3.2 Land van herkomst

Naast het land van nationaliteit en het geboorteland wordt het herkomstland onderscheiden, waar een immigrant woonde voordat hij zich in Nederland vestigde. Onder de geïmmigreerde werknemers met de Nederlandse nationaliteit zijn de meest voorkomende herkomstlanden de Nederlandse Antillen, België, Duitsland, de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk (*grafiek 1*). Ongeveer de helft van de werknemers met de Nederlandse nationaliteit is uit één van deze vijf landen afkomstig.

1. De tien meest voorkomende herkomstlanden van de geïmmigreerde werknemers in de periode 2000–2006

Van alle geïmmigreerde werknemers, ongeacht nationaliteit, komt ruim de helft (54 procent) uit een van de tien in *grafiek 1* genoemde herkomstlanden. Duitsland, het Verenigd Koninkrijk en België zijn de drie meest voorkomende herkomstlanden. De immigratie vanuit België bestaat voor twee derde uit Nederlanders. Onder de immigranten uit Duitsland en het Verenigd Koninkrijk ligt dit aandeel op respectievelijk 42 en 27 procent.

3.3 Ontwikkeling van de immigratie in 2000–2006

Uit *staat 2* blijkt dat de immigratie van werknemers in 2001–2004 is afgenomen en daarna toenam. Dit patroon komt grotendeels overeen met dat van de totale immigratie inclusief de niet-werkenden, die in 2004/2005 een dieptepunt bereikte.

De vermindering van de immigratie in de eerste helft van het decennium heeft meerdere oorzaken. Ten eerste nam de asielmigratie sterk af. In 2000 werden nog 27 duizend asielzoekers in de GBA ingeschreven, tegen 3 duizend in 2004 (Nicolaas en Sprangers, 2006). Ook liep het aantal gezinsmigranten terug. Verder ontwikkelde de arbeidsmarkt zich ongunstig. Vooral in 2003 liep de werkloosheid sterk op. Al deze ontwikkelingen zijn van invloed op de immigratie van werknemers.

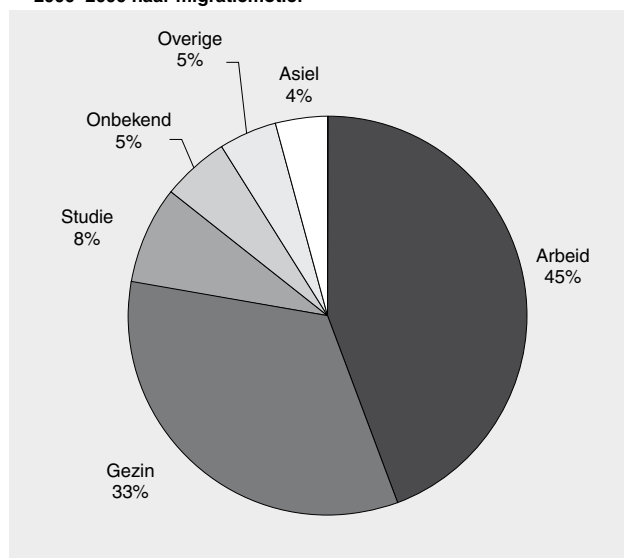
Bij de toename van de immigratie van werknemers na 2004 kan de verbetering van de arbeidsmarkt een belangrijke rol hebben gespeeld. Immigranten vonden wellicht gemakkelijker een baan. In 2004–2006 nam de immigratie van werknemers zowel relatief als absoluut sterker toe dan de totale immigratie.

De immigratie van Oost-Europese werknemers bleef in 2000–2006 beperkt, ondanks de toetreding van onder meer Polen tot de EU in 2004. Immigranten uit de nieuwe EU-landen hadden ook in 2006 nog een tewerkstellingsvergunning nodig om in Nederland als werknemer aan de slag te gaan.

3.4 Immigratiemotieven

De Immigratie- en Naturalisatiedienst registreert het verblijfsdoel van vreemdelingen die een verblijfsvergunning aanvragen. Hieruit leidt het CBS een migratiemotief af voor immigranten die niet de Nederlandse nationaliteit hebben. Onder de in 2000–2006 geïmmigreerde niet-Nederlandse werknemers zijn arbeid en gezinsvorming of -hereniging de meest voorkomende migratiemotieven (*grafiek 2*). Studie of asiel is veel minder vaak de reden van immigratie.

2. Geïmmigreerde niet-Nederlandse werknemers in de periode 2000–2006 naar migratiemotief

De verdeling over de motieven verschilt voor mannen en vrouwen. Bij de mannen is arbeid met 50 procent het meest voorkomende migratiemotief, terwijl 28 procent geboekt staat als gezinsmigrant. Van de vrouwen is 35 procent arbeidsmigrant en 43 procent gezinsmigrant.

De verblijfsdoelen verschillen ook per nationaliteit. Bij de Europese, Japanse en Amerikaanse werknemers is arbeid het meest voorkomende verblijfsdoel. Bij andere nationaliteiten zijn bijvoorbeeld gezinsvorming en studie belangrijker. Gezinsmigratie komt veel voor bij werknemers uit Suriname, Turkije en Marokko; studie bij de Indonesische en vooral de Chinese werknemers. Zij zullen voor een belangrijk deel studenten met een bijbaan zijn.

3.5 Demografische kenmerken

De meeste migranten zijn jonge volwassenen. Dit geldt ook voor de in 2000–2006 geïmmigreerde werknemers. Zij waren tijdens de immigratie gemiddeld 31 jaar oud, ofwel

Staat 3
Aandeel geïmmigreerde werknemers naar leeftijd, geslacht en burgerlijke staat in de periode 2000–2006

	Nationaliteit			Totaal
	Nederlandse	EU-26	niet-EU	
	%			
Jonger dan 20 jaar	8	3	7	6
20 tot 30 jaar	34	50	50	44
30 tot 40 jaar	31	31	31	31
40 tot 50 jaar	17	12	10	13
50 jaar of ouder	9	4	3	5
Mannen	60	58	64	61
Vrouwen	40	42	36	39
Niet gehuwd	68	82	62	71
Gehuwd	32	18	38	29
Totaal	100	100	100	100
Gemiddelde leeftijd	33	31	30	31

Staat 4
Aandeel geïmmigreerde werknemers naar woonprovincie in de periode 2000–2006

	Werknemers naar nationaliteit			Totaal	Totale bevolking op 1 januari 2003
	Nederlandse	EU-26	niet-EU		
	%				
Groningen	3	2	2	3	4
Friesland	2	1	2	2	4
Drenthe	2	1	1	1	3
Overijssel	5	3	4	4	7
Flevoland	3	2	3	2	2
Gelderland	9	6	6	7	12
Utrecht	7	6	6	7	7
Noord-Holland	18	29	30	25	16
Zuid-Holland	25	28	28	27	21
Zeeland	2	2	1	2	2
Noord-Brabant	15	14	12	14	15
Limburg	8	6	4	6	7
Totaal	100	100	100	100	100
w.o. 4 grootste gemeenten	23	37	38	32	13

8 jaar jonger dan de gemiddelde werknemer in Nederland (staat 3). De geïmmigreerde werknemers met de Nederlandse nationaliteit zijn wat meer gespreid over de leeftijdsgroepen en gemiddeld wat ouder dan die met een buitenlandse nationaliteit: het aandeel twintigers en dertigers bedraagt onder werknemers met de Nederlandse nationaliteit 65 procent en onder buitenlanders 81 procent.

Bij de twintig meest voorkomende nationaliteiten onderscheiden de Amerikaanse en Japanse werknemers zich door hun hoogste gemiddelde leeftijd van 36 jaar. De Indonesische werknemers zijn met gemiddeld 27 jaar het jongst.

Ook wat betreft geslacht en burgerlijke staat zijn er vrij grote verschillen tussen de nationaliteiten. Bij de meeste nationaliteiten zijn de mannen in de meerderheid. Bij werknemers uit onder meer India en Japan bedraagt het aandeel mannen zelfs meer dan 80 procent. Bij andere nationaliteiten zijn de vrouwen in de meerderheid, of zijn er ongeveer even veel mannen als vrouwen.

Zeven op de tien geïmmigreerde werknemers zijn niet gehuwd ten tijde van de immigratie. Bij enkele nationaliteiten zijn gehuwden echter in de meerderheid. Bij de Marokkaanse, Turkse en Japanse werknemers bedraagt hun aandeel zelfs 60 tot 70 procent.

3.6 Vestigingsplaats

De meeste immigranten vestigen zich in het westen van Nederland. Dit geldt ook voor de werknemers die zich in 2000–2006 in Nederland vestigden. Iets meer dan de helft van hen is in Noord-Holland of Zuid-Holland gaan wonen (staat 4). Dat is veel in vergelijking met de totale werknemerspopulatie in Nederland, waarvan 38 procent in één van deze provincies woont. Eén op de drie geïmmigreerde werknemers vestigde zich in één van de vier grootste gemeenten.

Voor de buitenlandse werknemers zijn sterk gericht op het westen en op de grote gemeenten. Bij geïmmigreerde werk-

nemers met de Nederlandse nationaliteit is dat veel minder het geval. Van de Japanse werknemers gaat 85 procent in Noord- of Zuid-Holland wonen, vaak in Amsterdam of Amstelveen. Met 70 tot 75 procent is dit aandeel ook onder de Amerikaanse, Surinaamse en Britse werknemers groot. Belgische, Duitse en Chinese werknemers vestigen zich veel minder vaak in Noord- of Zuid-Holland. Hetzelfde geldt voor werknemers uit de nieuwe EU-landen en werknemers met de Nederlandse nationaliteit (42 à 47 procent). Bij vestiging in de zuidelijke en de oostelijke provincies gaat het voor een deel om grensmigratie vanuit België respectievelijk Duitsland.

3.7 Banen

De meeste immigranten die in Nederland gaan werken doen dat bij een nieuwe werkgever. Een veel kleiner deel houdt dezelfde werkgever. Hierbij kan het gaan om werknemers die in het buitenland gedetacheerd zijn geweest.

Van de werknemers met de Nederlandse nationaliteit die zich in 2000–2006 in Nederland vestigden, werkte 17 procent vóór en na de immigratie bij dezelfde Nederlandse werkgever. Bij werknemers met een andere nationaliteit kwam dit zeer weinig voor.

Veruit de meeste geïmmigreerde werknemers zijn na de immigratie werkzaam in de dienstensector. Slechts 12 procent is in dienst van een bedrijf in de landbouw of de industrie (staat 5). Een deel van de werknemers in de dienstensector werkt echter indirect, bijvoorbeeld via een uitzendbureau, in de landbouw of de industrie.

De verdeling van de geïmmigreerde werknemers over de bedrijfstakken verschilt per nationaliteit. Nederlanders werken meer dan vreemdelingen bij de overheid. Van de Chinese en Indonesische werknemers werkt één op de drie in de horeca, tegen slechts 3 procent van de Amerikaanse en Surinaamse werknemers. Van de Marokkaanse werknemers werkt één op de drie bij een schoonmaakbedrijf. Van de Surinaamse en Turkse werknemers is dat er één op de acht, terwijl van de Amerikaanse en Japanse immigranten vrijwel niemand in deze branche werkt.

Staat 5
Aandeel geïmmigreerde werknemers naar economische activiteit van het bedrijf in de periode 2000–2006

	Nationaliteit			Totaal
	Nederlandse	EU-26	niet-EU	
	%			
Landbouw, bosbouw en visserij	1	2	5	3
Industrie	7	9	6	8
Bouwnijverheid	2	1	1	1
Handel en reparatie	11	12	10	11
Horeca	6	7	9	7
Vervoer, opslag en communicatie	4	4	3	4
Financiële instellingen	3	2	2	2
Uitzendbureaus	23	21	22	22
Schoonmaakbedrijven	2	4	11	5
Overige zakelijke dienstverlening	14	21	14	16
Openbaar bestuur	8	0	0	3
Onderwijs	4	6	4	5
Gezondheids- en welzijnszorg	7	3	2	4
Milieu, cultuur, recreatie, overige dienstverlening	3	3	2	3
Onbekend	3	3	7	4
Totaal	100	100	100	100

Het aandeel uitzendkrachten bedraagt onder geïmmigreerde werknemers 22 procent en is daarmee bijna vier keer zo groot als in de totale werknemerspopulatie van Nederland. Wel zijn er grote verschillen tussen de nationaliteiten. Uitzendwerk wordt het meest gedaan door werknemers met de Surinaamse nationaliteit, van wie 42 procent via een uitzendbureau werkt. Ook Turkse, Marokkaanse, Duitse en Oost-Europese immigranten hebben met 23 tot 33 procent relatief vaak uitzendwerk. Onder Chinese, Amerikaanse en Japanse werknemers zijn juist zeer weinig uitzendkrachten. Naast uitzendwerk komt deeltijdwerk veel voor onder geïmmigreerde werknemers. Werknemers met vaste voltijdbanen zijn bij de meeste nationaliteiten in de minderheid (staat 6). Amerikaanse, Japanse en Britse werknemers hebben relatief het vaakst een voltijdbaan.

Staat 6
Aandeel geïmmigreerde werknemers naar aard van het dienstverband in de periode 2000–2006

	Nationaliteit			Totaal
	Nederlandse	EU-26	niet-EU	
	%			
Voltijd	36	40	29	35
Deeltijd	26	25	34	28
Geen vaste arbeidsduur ¹⁾	23	21	26	23
Onbekend	15	13	11	13
Totaal	100	100	100	100

¹⁾ Voornamelijk uitzendkrachten.

3.8 Lonen

Het gemiddelde loon van een groep zegt iets over de samenstelling van een groep en over de banen waarin wordt gewerkt (Van der Vliet, 2005). Mede als gevolg van verschillen in arbeidsduur verschillen de nationaliteiten in hun gemiddelde dagloon.

Van de twintig meest voorkomende nationaliteiten hebben Amerikaanse werknemers het hoogste gemiddelde dagloon (staat 7). Japanners en Britten komen op de tweede en derde plaats. Daarbij moet worden opgemerkt dat Japanse werknemers het hoogste mediane dagloon verdienen. Het rekenkundig gemiddelde wordt veel sterker dan de mediaan beïnvloed door uitschieters en is daardoor bij loongegevens vaak hoger dan de mediaan.

Ook Indiase werknemers hebben een hoog gemiddeld loon. Voor een deel zal het hier gaan om werknemers die gebruik maakten van de kennismigrantenregeling die in oktober 2004 in werking is getreden.

Werknemers met de Nederlandse nationaliteit nemen wat loon betreft ongeveer een middenpositie in. Turkse, Surinaamse, Chinese, Marokkaanse en Indonesische verdienen gemiddeld aanzienlijk minder dan de Nederlandse immigranten. Hetzelfde geldt voor werknemers uit enkele EU-landen, in het bijzonder Polen, Griekenland en Portugal.

Staat 7
Aantal geïmmigreerde werknemers naar gemiddeld dagloon in de periode 2000–2006

	Gemiddeld dagloon	w.o.	
		Mediaan	Aantal werknemers
	x 1 euro		x 1 000
Amerikaanse	377	195	6
Japanse	337	294	3
Britse	192	118	17
Australische	190	108	2
Ierse	163	108	2
Indiase	147	125	3
Franse	133	90	7
Nederlandse	126	91	103
Belgische	123	90	6
Italiaanse	120	84	6
Duitse	110	83	19
Spaanse	100	79	5
Portugese	82	75	6
Griekse	81	71	3
Poolse	80	71	7
Turkse	74	71	12
Surinaamse	62	63	6
Chineze	59	44	5
Marokkaanse	56	57	9
Indonesische	52	36	3
Andere nationaliteiten	.	.	52
Totaal	122	82	283

4. Emigratie

In de periode 2000–2006 verhuisden 252 duizend werknemers van Nederland naar het buitenland. De emigratie van werknemers is in deze periode aanhoudend gestegen en zelfs bijna verdubbeld (staat 8). Ook de totale emigratie, van werkenden en niet-werkenden samen, nam in de periode 2000–2006 toe. Deze steeg van 79 duizend in 2000 tot 132 duizend in 2006, om vervolgens te dalen tot 111 duizend in 2009 (Van Dalen, Henkens en Nicolaas, 2008).

4.1 Nationaliteit

De emigratie van werknemers, en ook de toename ervan in 2000–2006, betreft voornamelijk Nederlanders. Van de geïmmigreerde werknemers heeft 70 procent de Nederland-

Staat 8
Emigratie van werknemers naar nationaliteit in de periode 2000–2006

	Nationaliteit			Totaal
	Nederlandse	EU-26	niet-EU	
	x 1 000			
2000	19	5	3	27
2001	21	6	3	29
2002	22	6	4	32
2003	24	7	4	35
2004	25	7	5	37
2005	30	7	5	41
2006	37	8	5	51
Totaal	177	46	29	252
w.o. geboren in Nederland	138	1	1	139

se nationaliteit; dat is aanzienlijk meer dan de 37 procent onder geïmmigreerde werknemers. Het aandeel van buitenlandse werknemers, vooral van werknemers van buiten de EU, ligt dus onder de emigranten veel lager dan onder de immigranten (vergelijk staat 2 en 8). Van de geïmmigreerde werknemers is 55 procent in Nederland geboren. Ook dat is veel meer dan de 27 procent onder de geïmmigreerde werknemers.

4.2 Land van vestiging

De meest voorkomende vestigingslanden van geïmmigreerde werknemers zijn België, Duitsland, het Verenigd Koninkrijk, de Verenigde Staten en de Nederlandse Antillen. Naar deze vijf landen vertrekt minstens 42 procent van de emigranten. Dit percentage kan hoger liggen aangezien van 18 procent van de emigranten de bestemming onbekend is. België en Duitsland zijn duidelijk de belangrijkste vestigingslanden. Minstens een kwart van de emigrerende werknemers verhuist naar één van deze landen. De emigratie van werknemers naar België en Duitsland is groter dan de immigratie van werknemers vanuit deze landen. Dit geldt vooral voor België.

4.3 Voorafgaande immigratie en verblijfsduur

Een groot deel van de geïmmigreerde werknemers is geboren en getogen in Nederland. Andere hebben slechts enkele jaren in Nederland gewoond. Van alle in 2000–2006 geïmmigreerde werknemers heeft 43 procent vanaf zijn geboorte tot zijn emigratie in Nederland gewoond, heeft 32 procent zich vóór 2000 in Nederland gevestigd en een kwart in 2000 of later.

Van de geïmmigreerde werknemers met de Nederlandse nationaliteit heeft 61 procent altijd in Nederland gewoond. Bij de buitenlandse werknemers kwam dat vrijwel niet voor. Zes van de tien buitenlandse werknemers die Nederland verlieten, hebben zich in 2000 of later in Nederland gevestigd. In veel gevallen was de verblijfsduur dus beperkt tot enkele jaren. De geïmmigreerde werknemers die voor hun emigratie niet altijd in Nederland hebben gewoond, woonden gemiddeld ongeveer zeven jaar in Nederland sinds hun (laatste) immigratie. Voor de werknemers met de Nederlandse nationaliteit is dat tien jaar en voor buitenlanders vier jaar.

De grote doorstroming onder een deel van de buitenlandse werknemers is ook uit eerder onderzoek bekend. Zo vonden Van Gaalen en Bijwaard (2008) dat 45 procent van de niet-Nederlandse arbeidsmigranten die zich in 1999–2003 in Nederland vestigden en daadwerkelijk vrijwel direct aan het werk gingen Nederland vóór 1 januari 2006 had verlaten.

4.4 Demografische kenmerken

Evenals de geïmmigreerde werknemers zijn geëmigreerde werknemers in meerderheid niet-gehuwde jonge volwassenen. Wel verschillen de immi- en emigranten enigszins wat betreft leeftijd, geslacht en burgerlijke staat.

Geëmigreerde werknemers zijn gemiddeld 34 jaar oud, ofwel gemiddeld drie jaar ouder dan geïmmigreerde werknemers. Het aandeel dertigplussers ligt met 63 procent 5 procentpunten hoger dan onder geïmmigreerde werknemers. Ook de aandelen mannen en gehuwden liggen onder geëmigreerde werknemers met respectievelijk 63 en 34 procent iets hoger dan onder geïmmigreerde werknemers.

4.5 Herkomst

In verhouding tot het totale aantal werknemers per provincie is de emigratie vanuit Limburg het grootst en die vanuit Friesland het kleinst (*grafiek 3*).

Limburg dankt zijn eerste plaats aan verhuizingen van werknemers naar België en Duitsland. Emigratie naar deze buurlanden vindt voornamelijk plaats vanuit de aangrenzende Nederlandse provincies. Twee op de drie werknemers die naar België verhuizen zijn afkomstig uit een van de drie zuidelijke provincies, voornamelijk uit Noord-Brabant en Limburg. Van de werknemers die naar Duitsland verhuizen komt 62 procent uit een van de oostelijke provincies, voornamelijk Overijssel, Gelderland en Limburg. De

emigratie vanuit het westen van het land is veel sterker gericht op andere landen dan België of Duitsland (*staat 9*).

Staat 9
Aandeel geëmigreerde werknemers naar vroegere woonprovincie in de periode, 2000–2006

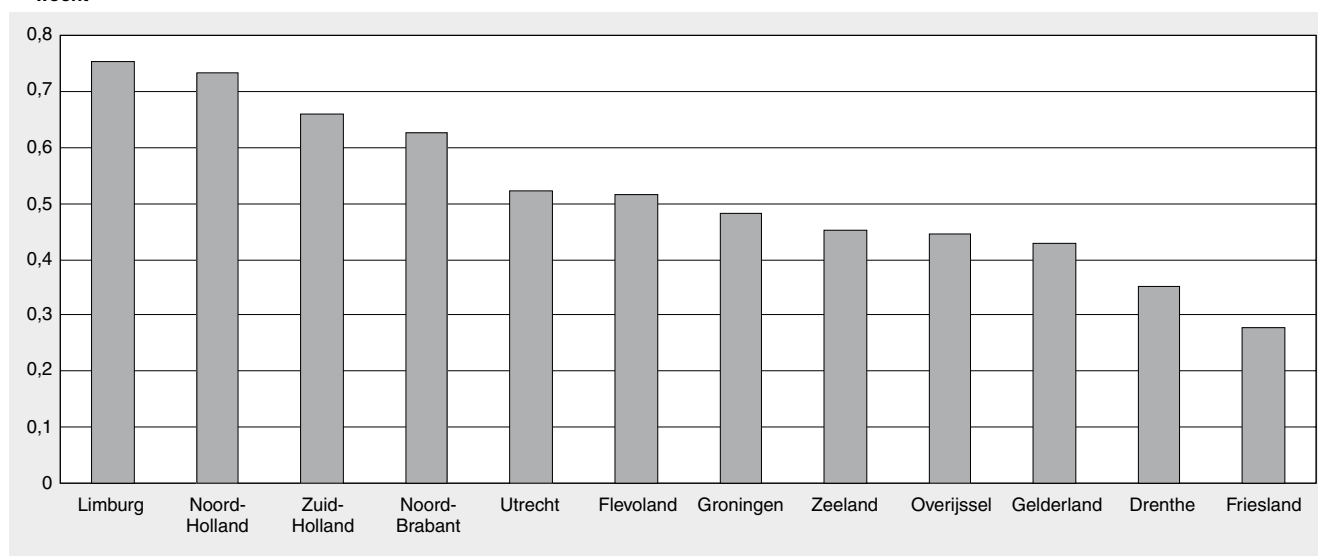
	Vertrokken naar				Totaal
	België	Duitsland	Groot-Brittannië, VS	Overige landen ¹⁾	
	%				
Groningen	1	5	3	3	3
Friesland	1	2	2	2	2
Drenthe	1	5	1	1	2
Overijssel	1	17	3	4	5
Flevoland	1	1	2	2	2
Gelderland	4	20	7	8	9
Utrecht	3	5	9	7	7
Noord-Holland	8	9	26	24	20
Zuid-Holland	13	12	29	28	24
Zeeland	4	1	1	1	2
Noord-Brabant	36	8	13	14	16
Limburg	27	15	4	4	9
Totaal	100	100	100	100	100
	x 1 000				
Totaal	34	28	32	158	252

¹⁾ Inclusief bestemming onbekend.

4.6 Banen

Als werknemers naar het buitenland verhuizen, kan het dienstverband met hun werkgever bij onder meer detachering in het buitenland en grensmigratie intact blijven. Van de geëmigreerde werknemers werkte 18 procent een jaar na emigratie voor dezelfde werkgever als voor de emigratie. Onder emigranten naar België en Duitsland is dat met 39 procent aanzienlijk meer. Sinds de eeuwwisseling is de grenspendel van België en Duitsland naar Nederland aan-

3. Gemiddeld aantal geëmigreerde werknemers per jaar in de periode 2000–2006 in procenten van het totaal aantal werknemers dat in de provincie woont

Staat 10
Aandeel geëmigreerde werknemers naar economische activiteit van het bedrijf in de periode 2000–2006

	Nationaliteit			Totaal
	Nederlandse	EU-26	niet-EU	
	%			
Landbouw, bosbouw en visserij	1	1	4	2
Industrie	11	13	11	11
Bouwnijverheid	3	2	1	3
Handel en reparatie	13	14	13	14
Horeca	5	6	9	6
Vervoer, opslag en communicatie	6	5	5	6
Financiële instellingen	4	3	3	4
Uitzendbureaus	14	14	14	14
Schoonmaakbedrijven	2	3	5	3
Overige zakelijke dienstverlening	15	22	20	17
Openbaar bestuur	8	1	1	6
Onderwijs	5	6	6	5
Gezondheids- en welzijnzorg	9	4	3	7
Milieu, cultuur, recreatie, overige dienstverlening	4	3	3	4
Onbekend	1	1	2	1
Totaal	100	100	100	100

zienlijk toegenomen (Corpeleijn, 2009). Voor een belangrijk deel gaat het om werknemers die in Nederland hebben gewoond.

De meeste geëmigreerde werknemers waren voor de emigratie werkzaam in de dienstensector. Slechts 16 procent was in dienst van een bedrijf in de landbouw of de industrie (*staat 10*). Dat is iets meer dan van de geëmigreerde werknemers.

Het aandeel dat voor de emigratie werkzaam was als uitzendkracht ligt onder emigranten lager dan onder immigranten. Niettemin is dit aandeel onder de geëmigreerde werknemers met 14 procent hoger dan onder de totale werknemerspopulatie van Nederland.

4.7 Lonen

Het gemiddelde dagloon van geëmigreerde werknemers bedraagt 150 euro en is daarmee ruim 20 procent hoger dan dat van geëmigreerde werknemers. Dit hogere loon is vooral aan de buitenlandse werknemers toe te schrijven. Het gemiddelde dagloon van geëmigreerde werknemers met de Nederlandse nationaliteit bedraagt 132 euro en is daarmee slechts 5 procent hoger dan dat van geëmigreerde Nederlandse werknemers.

De geëmigreerde werknemers met een nationaliteit van de EU-26 verdienen gemiddeld 46 procent meer dan de geëmigreerde werknemers met één van deze nationaliteiten. Bij de werknemers met een nationaliteit van een land dat niet tot de EU behoort, is het verschil nog groter. Veel van deze loonverschillen zijn waarschijnlijk te verklaren uit de verschillen in onder meer beroep, arbeidsduur en leeftijd in de diverse nationaliteiten.

5. Conclusies

De immi- en emigratie van werknemers is weinig omvangrijk. Jaarlijks verhuist ongeveer 0,6 procent van de in Nederland wonende werknemers naar het buitenland. De immi-

gratie van werknemers is niet veel groter.

De migratie van werknemers is gevarieerd wat betreft hun nationaliteit en herkomst en bestemming. Het grootste deel van de stromen betreft Nederlanders en onderdanen van andere EU-landen. Werknemers met een nationaliteit van een land dat niet tot de EU behoort zijn duidelijk in de minderheid.

De meeste immigranten die in Nederland gaan werken beginnen aan een nieuwe baan. Het aandeel dat via een uitzendbureau aan de slag is ruim vier keer zo groot als onder de totale werknemerspopulatie. Een minderheid van de migrerende werknemers verhuist naar het buitenland vanwege een overplaatsing binnen een internationaal bedrijf.

De sociaal-economische verschillen tussen de diverse nationaliteiten zijn groot. Naast groepen met lage lonen zijn er groepen met hoge lonen, zoals de Amerikaanse en Japanse werknemers.

Ook wat betreft de verblijfsduur zijn er grote verschillen. Onder de buitenlandse werknemers die in Nederland gaan werken, is er nogal wat doorstroming. De buitenlandse werknemers die Nederland in de periode 2000–2006 verlieten, hadden hier gemiddeld slechts vier jaar gewoond.

Literatuur

Alders, M. en H. Nicolaas, 2003, Administratieve correcties in de bevolkingsstatistieken. *Bevolkingstrends* 51(4), blz. 46–51.

Corpeleijn, A., 2009, Grensoverschrijdende arbeid: werken in Nederland, wonen in het buitenland. *Sociaaleconomische trends*, 2009/4, blz. 44–48. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek

Dalen, H.P. van, K. Henkens en H. Nicolaas, 2008, Emigratie: de spiegel van Hollands ongenoegen. *Bevolkingstrends* 56 (1), blz. 32–38.

Gaalen, R. van en G. Bijwaard, 2008, Wat bindt arbeidsmigranten aan Nederland? In: CBS, *Dynamiek in de sociale*

statistiek, 2008, blz. 191–205.
Immigratie- en Naturalisatiedienst Informatie- en Analyse-
centrum, 2009, Monitor Kennismigrantenregeling 2008

Nicolaas, H. en A. Sprangers, 2006, Internationale migratie:
Nederland in een Europese context. In: Allochtonen in
Nederland in internationaal perspectief, boekaflevering bij
jaargang 81 (2006) van Mens en Maatschappij.

Vliet, R. van der, 2005, Krijgen allochtonen minder betaald?
Loonverschillen tussen allochtone en autochtone werk-
nemers. Sociaaleconomische trends, 2005/1, blz. 39–48.
Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek

Technische toelichting

Voor migratie wordt in dit artikel de dezelfde definitie gehan-
teerd als in de bevolkingsstatistieken:

Immigratie: vestiging vanuit het buitenland in Nederland,
waarbij een persoon wordt ingeschreven in de Gemeente-
lijke Basisadministratie Persoonsgegevens (GBA). Immi-
granten worden ingeschreven als ze verwachten minimaal
vier maanden in Nederland te blijven.

Emigratie: vertrek naar het buitenland, waarbij een persoon
uit de GBA wordt afgevoerd. Afvoering vindt plaats als de
verwachte verblijfsduur in het buitenland minstens acht
maanden bedraagt. Daarnaast is administratieve afvoering
door de gemeente mogelijk als de betrokkene niet meer
aanwezig blijkt. Met emigratie is in dit artikel bedoeld de
emigratie inclusief het saldo van de administratieve correc-
ties (Alders en Nicolaas, 2003).

Nationaliteit: als een persoon naast de Nederlandse natio-
naliteit ook andere nationaliteiten heeft, dan is hij als Neder-

lander ingedeeld. Voor bepaling van de (hoofd)nationaliteit
van vreemdelingen geldt de volgende volgorde: nationaliteit
van een van de Benelux-landen, nationaliteit van een
EU-staat, andere Europese nationaliteit, niet-Europese
nationaliteit.

Leeftijd: de leeftijd van migranten is bepaald als het verschil
tussen het jaar van immigratie of emigratie en het geboorte-
jaar.

EU-27: De 27 landen die tot de Europese Unie behoren.
Dit zijn België, Bulgarije, Cyprus, Duitsland, Denemarken,
Estland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Hongarije,
Ierland, Italië, Letland, Litouwen, Luxemburg, Malta,
Nederland, Oostenrijk, Polen, Portugal, Roemenië, Slove-
nië, Slowakije, Spanje, Tsjechië, het Verenigd Koninkrijk
en Zweden.

EU-26: EU-27 exclusief Nederland.

EU-16: EU-26 exclusief EU-10.

EU-10: de tien Oost-Europese landen van de EU-27: Bulga-
rije, Estland, Hongarije, Letland, Litouwen, Polen, Roeme-
nië, Slovenië, Slowakije en Tsjechië.

Dagloon: Het dagloon is per baan bepaald door het fiscaal
brutoloon dat in het betreffende jaar in de baan werd ver-
diend te delen door het aantal gewerkte dagen, volgens de
opgave voor de sociale verzekeringspremies.

Mediaan loon: het middelste loon als alle lonen van laag
naar hoog worden gerangschikt.

Immigratiemotief: informatie over migratiemotieven en ver-
blijfsdoelen van niet-Nederlandse immigranten is afkomstig
van de Immigratie- en Naturalisatiedienst van het ministerie
van Justitie.